

Dorota Dziadosz
Uniwersytet Szczeciński

Wizerunek Rosji i Rosjan w polskich memach internetowych

Jednym z fenomenów związanych z rozwojem języka Internetu są memy internetowe. Bardzo często są one rodzajem komentarzy dotyczących aktualnych wydarzeń, swoistą rozrywką, żartem, grą z odbiorcami. Twórcy memów **używają rozmaitych mechanizmów językowych, łącząc je z obrazem, co w efekcie przynosi nieoczekiwane rezultaty i wywołuje u odbiorców memów różnorakie emocje.**

Pojęcie memu po raz pierwszy pojawiło się w latach siedemdziesiątych w książce Richarda Dawkinsa *Samolubny gen*¹. Analogię pomiędzy memem a genem autor tłumaczy w następujący sposób: „Tak jak geny rozprzestrzeniają się w puli genowej, przeskakując z ciała do ciała za pośrednictwem plemników lub jaj, tak memy propagują się w puli memów, przeskakując z jednego mózgu do drugiego w procesie szeroko rozumianego naśladownictwa”². Wymienia on trzy właściwości memów, które są analogiczne do właściwości genów: długowieczność, płodność oraz wierność kopiowania³. Dawkinsa uznaje się za twórcę teorii memetycznej, powstałej na długo przed rozpoczęciem ery Internetu.

Do nazwania zjawiska memu internetowego został wykorzystany termin mem wywodzący się właśnie z teorii R. Dawkinsa.

Pojęcie memu internetowego podlega ciągłym modyfikacjom i nieustannie się rozszerza. Memy to przede wszystkim zdjęcia opatrzone zabawnymi komentarzami, ale również krótkie animacje lub filmy. *Słownik języka polskiego* PWN określa mem jako „chwytliwą porcję informacji, zwykle w formie krótkiego filmu, obrazka lub zdjęcia, na którym umieszczono jakiś tekst, rozpowszechnianą w Internecie”⁴. Impulsem do powstania memu jest zawsze jakiś dobry pomysł, skojarzenie, cięta riposta, chwytliwa

¹ R. Dawkins, *Samolubny gen*, Warszawa 1996.

² R. Dawkins, op. cit., s. 146.

³ Ibidem, s. 147.

⁴ *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/mem.html> [dostęp: 20.08.2020].

idea, która rozprzestrzenia się w komunikacji internetowej podobnie jak plotka w komunikacji ustnej.

Jak zauważa Anna Gumkowska: „Memy to rozprzestrzeniająca się wirusowo część kultury Internetu, która czasami wywołuje tyle zainteresowania, że potrafi przebić się do głównego nurtu kultury popularnej”⁵. Publikowane na humorystycznych forach internetowych, a następnie rozpowszechniane dalej za pośrednictwem Facebooka lub innych mediów społecznościowych, komiksy, parakomiksy, obrazki i hasła stały się w ostatnich latach czymś na kształt oficjalnego języka Internetu, oferując szablony dla wyrażenia ekspresji, poglądów, lęków, opinii lub pragnień⁶.

Małgorzata Kowalewska opisuje mem internetowy jako „zdigitalizowaną jednostkę informacji (obrazek, film, stronę internetową, hasło, hiperłącze), która rozprzestrzenia się w Sieci”⁷. Podobnie pojęcie memu definiuje Wiktor Kołowiecki: „Memem internetowym możemy zatem nazwać zdigitalizowaną jednostkę informacji (tekst, obraz, film, dźwięk) rozpowszechnioną drogą internetową, która zostaje skopiowana, przetworzona i w tej przetworzonej formie opublikowana w internecie”⁸.

Adam Walkiewicz w artykule *Czym są memy internetowe? Rozważania z perspektywy memetycznej* pisze natomiast, że „Określenie »mem internetowy« jest potocznie używane przez internautów na oznaczenie popularnego semiotycznego kompleksu transmitowanego via ICT najczęściej w funkcji tak zwanego żartu internetowego”⁹. Właśnie zabawianie odbiorców, a więc funkcja ludyczna jest jedną z głównych funkcji memów.

Z kolei Maciej Zaremba określa mem internetowy jako „dowolny fragment informacji, rozpowszechniany i powielany przy użyciu aktualnie funkcjonujących technologii komunikowania w Internecie (rozumianym jako globalna przestrzeń wirtualna). Może on przyjąć formę linku, materiału audio-wideo, obrazu/fotografii, całej strony internetowej, znacznika hash, frazy, czy nawet pojedynczego słowa”¹⁰.

Memy stanowią nową logowizualną formę gatunkowo-komunikacyjną. Jednak trzeba pamiętać, że połączenie w komunikacie obrazu i słowa nie pojawiło się wraz z powstaniem sieci. Mówiąc o logowizualności, nie można pominąć: ikon, emblematów, stemmatów, a także tzw. poezji wizualnej¹¹. Z jednej strony zatem istnieje wielowiekowa tradycja współlistnienia napisu z obrazem w kontekście kultury wysokiej,

⁵ A. Gumkowska, *Mem – nowa forma gatunkowo-komunikacyjna w sieci*, „Teksty Drugie” 2015, nr 3, s. 213-235, <https://rcin.org.pl/dlibra> [dostęp: 20.08.2020, 23.08.2020].

⁶ W. Kołowiecki, *Memy internetowe jako nowy język Internetu*, „Kultura i Historia” 2012, nr 21, <http://www.kulturaihistoria.umcs.lublin.pl/archives/3637> [dostęp: 01.09.2020].

⁷ M. Kowalewska, *O rozumieniu i o braku zrozumienia dla memów*, [w:] *E-gatunki. Dziennikarz w nowej przestrzeni komunikowania*, red. W. Godzic, Z. Bauer, Warszawa 2015, s. 183.

⁸ W. Kołowiecki, op. cit., [dostęp: 01.09.2020].

⁹ A. Walkiewicz, *Czym są memy internetowe? Rozważania z perspektywy memetycznej*, „Teksty z Ulicy” 2012, nr 14, http://www.memetyka.us.edu.pl/dokumenty/pliki/zm14_2012_Walkiewicz.pdf [dostęp: 13.09.2019].

¹⁰ M. Zaremba, *Memy internetowe (2010-2011)*, „Media i Społeczeństwo” 2012, nr 2, s. 61.

¹¹ A. Gumkowska, op. cit., s. 218.

z drugiej natomiast takie zestawienie jest ściśle związane z kulturą popularną. Współcześnie podobnymi do internetowych memów pod wieloma względami są takie logowizualne gatunki jak: szyld, plakat, komiks, reklama czy pocztówka.

Analiza memów internetowych, a także badanie języka, którego używają autorzy memów, może przyczynić się do odtworzenia stereotypów funkcjonujących w danym społeczeństwie, a także poglądów politycznych, przekonań religijnych i sposobu postrzegania świata dominującego wśród członków danej społeczności.

Celem badania było przedstawienie wizerunku Rosji i Rosjan wyłaniającego się z polskich memów internetowych dotyczących tego tematu.

Analizie poddane zostały memy opublikowane przez internautów na stronach internetowych: demotywatory.pl, memy.pl, besty.pl. Wszystkie treści analizowane w artykule znalezione zostały na wymienionych stronach w drugiej połowie 2020 roku i w bezpośredni sposób odnoszą się do wybranej grupy etnicznej i kraju.

Na wymienionych stronach internetowych zastosowano wyszukiwanie oznaczone #Rosja oraz #Rosjanie.

Wyniki wyszukiwania liczyły ponad 2000 memów. Po ich głębszej analizie odrzuciono te, które mimo oznaczenia wymienionymi tagami nie dotyczyły interesującego nas tematu (jedynie nawiązywały do Rosji w kontekście innych zagadnień). Wykluczone zostały również filmy oraz memy animowane – analizie poddane zostały wyłącznie memy składające się z obrazu połączonego z tekstem.

Po odrzuceniu memów niezwiązanych z tematem badania zgromadzony materiał nadal liczył ponad 1500 jednostek, dlatego też podjęta została decyzja o ograniczeniu badania do lat 2018-2019. W związku z tym wyłaniający się z memów wizerunek Rosji i Rosjan przedstawiony w niniejszym artykule dotyczy właśnie tego przedziału czasowego.

W rezultacie przeanalizowano łącznie 618 memów (259 ze strony besty.pl, 203 ze strony demotywatory.pl i 156 ze strony memy.pl), z których najbardziej reprezentatywne przedstawione zostaną w niniejszym artykule.

Zgromadzony materiał badawczy podzielony został na grupy w oparciu o dwa kryteria. Po pierwsze – było to kryterium semantyczne, po drugie – kryterium formalno-językowe. Na podstawie kryterium semantycznego wydzielono następujące grupy:

1. Memy powielające stereotypy o Rosji i Rosjanach.
2. Memy dotyczące rosyjskiej polityki i polityków.
3. Memy akcydentalne.
4. Memy – ciekawostki informacyjne.

Na podstawie kryterium formalno-językowego wydzielone zostały grupy memów zawierające jakieś określone, stałe wyrażenie, utrwaloną, powtarzającą się w memach konstrukcję językową lub oznaczone powtarzającym się hasłem/hasztagiem.

1. Memy z wyrażeniem: „Tymczasem w Rosji”.
2. Memy z wyrażeniem: „Takie rzeczy tylko w Rosji”.
3. Memy z wyrażeniem: „Rosja to stan umysłu”.
4. Memy oznaczone hasłami/hasztagami: „Rosja to dziwny kraj”, „Rosja to kraj absurdów”.
5. Memy z hasłem/hasztagiem: „Rosja to kraj kontrastów”.
6. Memy z hasłem/hasztagiem: „Rosja niszczy człowieka”.

W ramach każdej z grup wiele memów powtarzało te same schematy tekstowe, powtarzała się również ich strona wizualna, co nieco uprościło analizę.

I Grupy memów wydzielone na podstawie kryterium semantycznego

1. Memy powielające stereotypy o Rosji i Rosjanach

Memy, w których powielane są stereotypy dotyczące Rosji i Rosjan, stanowią największą grupę wyróżnioną ze zgromadzonego materiału badawczego. Wśród memów powielających stereotypy o Rosjanach dominują te dotyczące pijaństwa. Stereotyp o nadużywaniu przez Rosjan alkoholu utrwalany był przez lata, a wiąże się niewątpliwie ze zwyczajem podejmowania gości dużą ilością wódki, który towarzyszy Rosjanom od dawna. Zaskakujące wydaje się, że przedstawiony w memach pijący Rosjanin jest najczęściej osobą sympatyczną, wesołą, może nieco ograniczoną. Natomiast samo pijaństwo przedstawiane jest jako normalne i powszechnie akceptowane. Sugeruje się wręcz, że bez wódki w Rosji nie da się dobrze żyć oraz że picie czyni życie łatwiejszym i ciekawszym.

Drugi z najbardziej rozpowszechnionych i najczęściej powtarzających się w memach stereotypów o Rosji dotyczy niedźwiedzi. Zdaniem polskich internautów można je spotkać dosłownie wszędzie – na ulicach, w mieszkaniach, środkach transportu, podczas uroczystości rodzinnych. Rosyjskie niedźwiedzie w memach przedstawiane są często jako niegroźne, przyjacielsko nastawione zwierzęta domowe.

Wizerunek Rosji jako kraju, w którym niedźwiedzie chodzą po ulicach, kształtował się bardzo długo. Na terytorium Rosji od wieków istnieje kult niedźwiedzia, który uważany jest za ucieleśnienie ducha Rosjan. Ponadto w przeszłości niemal na każdym rosyjskim jarmarku istniała tradycja pokazywania chłopom walk z niedźwiedziami, prezentowane były one również jako swoista atrakcja na różnego rodzaju festynach. Ta powszechność niedźwiedzi w życiu rosyjskiego społeczeństwa przyczyniła się do powstania i utrwalenia stereotypu funkcjonującego do czasów obecnych.

Źródło: memy.pl

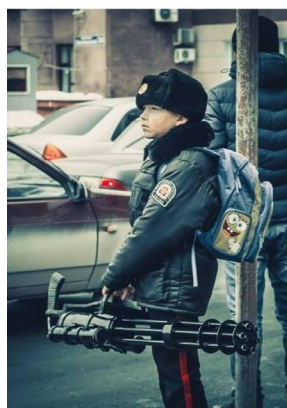
Źródło: besty.pl

Kolejnym stereotypem dotyczącym Rosji, zakorzenionym w świadomości Polaków, jest powszechność, dostępność i wszechobecność broni. Rosja postrzegana jest jako kraj produkujący ogromne ilości broni i dostarczający uzbrojenie uczestnikom konfliktów militarnych na całym świecie. Ponadto społeczeństwo polskie dostrzega ekspansyjne i mocarstwowe ambicje Rosji, a co za tym idzie, w mniemaniu wielu Polaków Rosja jest źródłem potencjalnego zagrożenia militarnego. Wiąże się to z utrwaleniem stereotypu, że Rosjanie są „uzbrojeni po zęby”.

Źródło: demotywatory.pl

**KOLEJNY DZIEŃ JAK CO DZIEŃ W
ROSJI**

Źródło: besty.pl

Jeszcze jeden stereotyp utrwalony w memach to przekonanie, że każdy **Rosjanin** jest **skorumpowanym przestępcą** należącym do mafii lub przynajmniej złodziejem, a w Rosji wszystkim rządzą mafiosi. Taki pogląd utrwalają dodatkowo filmy fabularne, które ukazują naszego wschodniego sąsiada jako sprawcę wszelkiego zła, a zwłaszcza źródło nielegalnej broni i brudnych interesów.

Źródło: demotywatory.pl

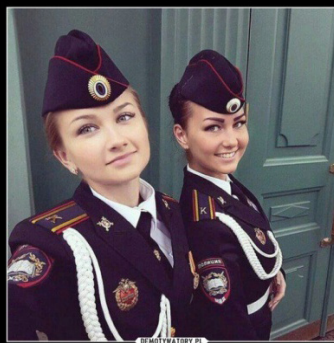
W ROSJI NIE KRADNĄ KOŁ

W ROSJI KOŁA ZOSTAWIAJĄ

Źródło: besty.pl

Jednym z niewielu pozytywnych stereotypów o Rosjanach przedstawianych w memach jest stereotyp „Wszystkie Rosjanki są piękne”. Być może wynika to z faktu, że w Rosji kobiety mają bardzo podobny fenotyp do Polek, a Polacy skłonni są do pozytywnego oceniania własnej urody. Memy te potwierdzają również inne stereotypy dotyczące Rosjank, a mianowicie, że wszystkie Rosjanki lubią mocne makijaże i ubierają się dość wyzywająco.

Piękne Rosjanki w mundurach

Typowe policjantki w Rosji

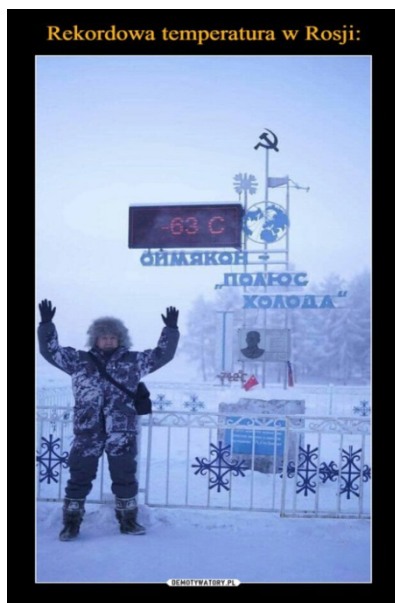
Typowe rosyjskie uczennice

Źródło: demotywatory.pl

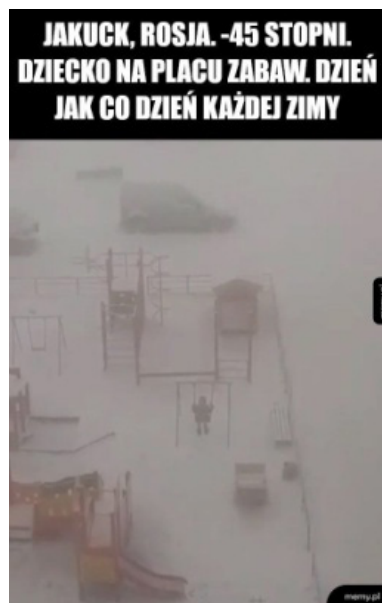
Źródło: demotywatory.pl

Źródło: demotywatory.pl

Polakom Rosja kojarzy się geograficznie przede wszystkim z Moskwą oraz Syberią, która ma mocne osadzenie w kulturze pamięci, a w dalszej kolejności z Kamczatką i północą oraz panującymi tam trudnymi warunkami klimatycznymi. Z tego zapewne wynika przekonanie, że w całej Rosji zimy są niesłychanie ostre i mroźne. W memach podkreślana jest również wyjątkowa odporność Rosjan na niskie temperatury.

Źródło: demotywatory.pl

Źródło: memy.pl

2. Memy dotyczące rosyjskiej polityki i polityków

Wizerunek Władimira Putina w polskich memach z lat 2018-2019 wydaje się zaskakujący. Podkreślają one twardy i agresywny charakter polityki Putina oraz jego bezkompromisowość w dążeniu do celu. Jednocześnie nie krytykują, lecz raczej stanowią komentarz wydarzeń, a w niektórych przypadkach nawet w pewnym sensie są pochwałą polityki Putina.

Źródło: besty.pl

Źródło: memytutaj.pl

Przedstawiony powyżej mem nawiązuje do telewizyjnej reklamy firmy telekomunikacyjnej *NJU Mobile* i odnosi się bezpośrednio do innego memu wykorzystującego slogan reklamowy „Ograniczenia i limity nie interesują mnie”. Jest to rodzaj meta-memu, ponieważ zbudowany został na podstawie innego memu funkcjonującego już wcześniej w Internecie.

Źródło: demotywatory.pl

Źródło: demotywatory.pl

Drugi z omawianych memów odnosi się do sytuacji na Krymie i wykorzystuje podobieństwo młodego Putina do bohatera filmu *Kevin sam w domu*. Mem opatrzony został tekstem „Kevin sam na Krymie”. W tym przypadku odwołanie do filmu, w którym nieznosne dziecko zostaje samo w domu i robi tam, co mu się żywnie podoba, demolując mieszkanie, sugeruje, że Putin, nie licząc się z niczym zdaniem, również robi na Krymie, co chce.

Wiele memów stanowi ilustrację twardej polityki Putina i geopolitycznych *dążeń Rosji* do władania na obszarze centrum Eurazji. Niektóre odnoszą się także do stanowczej i bezkompromisowej polityki Putina w stosunku do imigrantów. Do tego tematu nawiązuje drugi z przedstawionych poniżej memów.

Źródło: memy.pl

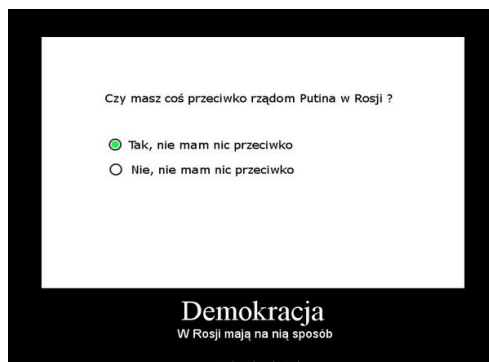

Źródło: demotywatory.pl

Liczne memy polityczne mówią o braku demokracji w Rosji lub o pozornej możliwości wyboru. Na pierwszym z memów zamieszczonych poniżej, oprócz tego, że sam wybór jest tylko pozorny, również zbyt krótki łańcuszek przy długopisie uniemożliwia zaznaczenie innej odpowiedzi niż *Putin*. Podobnie w drugim z zaprezentowanych memów – głosującemu wydaje się, że ma wybór, ale w rzeczywistości obie odpowiedzi mają to samo znaczenie.

Źródło: demotywatory.pl

Źródło: demotywatory.pl

3. Memy akcydentalne

Memy tego typu są najczęściej reakcją, komentarzem dotyczącym jakiegoś konkretnego wydarzenia. Ogromna liczba takich memów powstała np. po przegranym meczu Rosji z Chorwacją podczas mundialu w 2018 roku. Większość z nich dotyczy reakcji Władimira Putina na przegraną, a w zasadzie sankcji, które ów rzekomo zamierza nałożyć na Chorwację. Memy akcydentalne odnoszące się do porażki Rosji w meczu z Chorwacją ukazują wykorzystywanie polityki energetycznej w osiągnięciu nie tylko celów politycznych, ale i sportowych.

Źródło: demotywatory.pl

Źródło: demotywatory.pl

Wiele memów sytuacyjnych powstało także jako komentarz do zwycięstwa Władimira Putina w wyborach prezydenckich w Rosji w marcu 2018 roku.

Szczególnie interesujący jest przedstawiony poniżej mem polityczny odnoszący się do wojny na Krymie, opatrzonego tekstem: „A po wyborach chodziliśmy na kremłówki”.

Źródło: memy.pl

Źródło: demotywatory.pl

Jest to bardzo czytelne odniesienie do słów papieża Jana Pawła II „A po maturze chodziliśmy na kremówki”, wygłoszonych podczas wizyty w Wadowicach – jego rodzinnym mieście. Autor wykorzystuje grę słów kremówki-kremlówki, a jednocześnie odnosi swój mem do innego, funkcjonującego od dawna w Internecie, a przedstawiającego

Ojca Świętego. Takie zestawienie tych dwóch skrajnych postaci jest z pewnością dla wielu odbiorców szokujące, ale, jak sądzę, właśnie szokowanie było celem twórcy memu.

4. Memy – ciekawostki informacyjne

To nietypowy rodzaj memów złożonych ze zdjęcia i krótkiej informacji o jakimś wydarzeniu, miejscu lub sytuacji. Nie mają one celu prześmiewczego, nie komentują, nie krytykują i nie oceniają przedstawionego obrazu. Po prostu informują o czymś ciekawym, interesującym, przedstawiają ładne miejsca lub wyjątkowe przedmioty. Memów tego typu jest niewiele, zazwyczaj nie cieszą się one dużą popularnością i rzadko są powielane.

Źródło:besty.pl

Źródło: besty.pl

II Grupy memów wydzielone na podstawie kryterium formalno-językowego

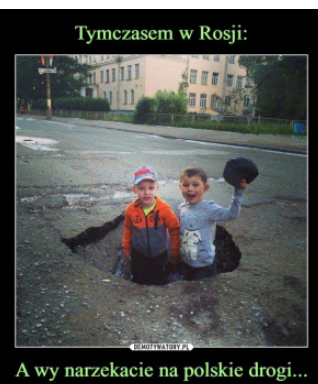
1. Memy z wyrażeniem „Tymczasem w Rosji”

Memy opatrzone stałym wyrażeniem „Tymczasem w Rosji” dotyczą zazwyczaj zjawisk dziwnych, absurdalnych, nietypowych lub śmiesznych. Budowane są na zasadzie kontrastu: U nas jest spokojnie i nudno, a **tymczasem...** gdzieś (w tym przypadku

w Rosji) jest znacznie bardziej interesująco. Niekiedy wyrażenie idiomatyczne uzupełnione jest jakimś dodatkowym komentarzem, jak np. w drugim z przedstawionych poniżej memów.

Źródło: demotywatory.pl

Źródło: demotywatory.pl

Źródło: memy.pl

2. Memy z wyrażeniem „Takie rzeczy tylko w Rosji”

„Takie rzeczy tylko w Rosji” to kolejne wyrażenie idiomatyczne wykorzystywane jako komentarz w memach, które przedstawiają dziwne, nietypowe sytuacje lub wydarzenia. Sugeruje ono, że sytuacja przedstawiona na obrazku jest tak absurdalna, iż mogła mieć miejsce tylko w kraju tak dziwnym jak Rosja.

Źródło: demotywatory.pl

Źródło: demotywatory.pl

3. Memy z wyrażeniem „Rosja to stan umysłu”

Wyrażenie „Coś to stan umysłu” wykorzystywane jest w memach w różnych modyfikacjach, np. „Rosja to stan umysłu”, „BMW to stan umysłu”, „Blondynka to stan umysłu”, „Warszawa, Szczecin czy też inne miasto to stan umysłu”. Występuje ono w charakterze komentarza do sytuacji, w której ktoś wykazał się głupotą, brakiem od-

powiedzialności, zrobił coś idiotycznego lub absurdalnego. Używając wyrażenia „Rosja to stan umysłu”, internauci piszą o sposobie bycia, zachowania i myślenia Rosjan, który nie mieści im się w głowie, którego nie akceptują albo którego nie są w stanie zrozumieć.

Źródło: memy.pl

Źródło: demotywatory.pl

4. Memy oznaczone hasłami/hasztagami: „Rosja to dziwny kraj”, „Rosja to kraj absurdów”

W omawianym rodzaju memów wspomniane hasła/hasztagi mogą być przedstawione bezpośrednio w memie, bądź też występować tylko w jego opisie.

Pierwsza grupa memów tego typu przedstawia Rosję jako kraj dziwny, pełen absurdów. Oprócz memów utrwalających stereotypy o Rosji i Rosjanach jest to najliczniejsza grupa memów. Memy te przedstawiają nietypowe, budzące zdziwienie lub śmieszne sytuacje i opatrzone są albo humorystycznym, żartobliwym komentarzem, albo krótkim opisem sytuacji, która sama w sobie jest absurdałna.

W Rosji nieznaną bohater zamontował klimatyzację na zewnątrz swojego mieszkania i teraz ratuje całą Rosję od upałów

Źródło: besty.pl

Źródło: demotywatory.pl

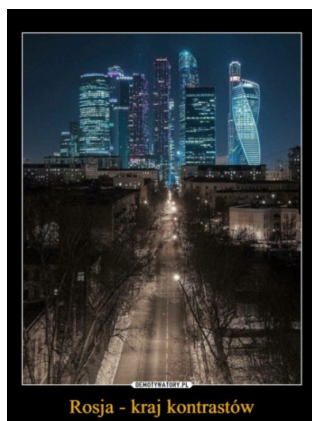
Rosyjski polityk sam odsłonił tablicę poświęconą jemu samemu.

Źródło: besty.pl

5. Memy oznaczane hasłem/hasztagiem „Rosja to kraj kontrastów”

To cała seria memów oparta na zestawieniu dwóch obrazów – zdjęcia Moskwy i zdjęcia przedstawiającego rosyjską prowincję. Mogą być one opatrzone podpisem „Rosja to kraj kontrastów” lub opisem „Moskwa – Poza Moskwą”/„Moskwa – Reszta Rosji”/„Moskwa – 10 km od Moskwy”. W zgromadzonym materiale znalazły się również memy, w których na jednym zdjęciu przedstawiony jest kontrast biedy i bogactwa.

Źródło: demotyatory.pl

Źródło: memy.pl

Źródło: besty.pl

6. Memy oznaczone hasłem/hasztagiem „Rosja niszczy człowieka”

Kolejna grupa memów oznaczona jest hasłem „Rosja niszczy człowieka”. W memach tego typu zazwyczaj wykorzystywany jest wizerunek znanej osoby – najczęściej aktora, aktorki lub polityka nie pochodzącego z Rosji. Na drugim zdjęciu zamieszczonym obok przedstawiona jest osoba podobna, ale stara, brzydka, chora lub zniszczona przez nadużywanie alkoholu. Memy tego typu opatrzone są komentarzem: „po X dniach... miesiącu... roku w Rosji” lub „Rosja niszczy każdego”.

Na zakończenie warto podkreślić, że wizerunek Rosji i Rosjan przedstawiony w memach nie jest zaskakujący. Memy powstałe w latach 2018-2019 ukazują Rosjan głównie jako dziwnych, ze skłonnościami do alkoholu. Stereotyp Rosjanina pijącego na umór jest w Polsce obecny od dawna, podobnie utrwalone są stereotypy dotyczące niedźwiedzi, przestępczości, zmilitaryzowania Rosji i urody Rosjank. Natomiast Rosja jako miejsce osobliwe, pełne nietypowych rozwiązań technologicznych i kuriozalnych, absurdalnych sytuacji, jest konstruktem stosunkowo nowym.

Źródło: demotywatory.pl

Źródło: memy.pl

Memy polityczne poświęcone są najczęściej Władimirowi Putinowi i jego twardej, bezkompromisowej polityce oraz sugerują brak demokracji w Rosji. Zaskakujące jest, że w zdecydowanej większości nie krytykują one Putina, stanowią tylko żartobliwy komentarz lub wręcz chwałę stanowczość prezydenta Rosji.

Memy akcydentalne dotyczą przede wszystkim dwóch wydarzeń, które miały miejsce w Rosji w roku 2018 i były szeroko komentowane w Polsce – wyborów prezydenckich i Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej.

Reasumując, można pokusić się o stwierdzenie, że w zdecydowanej większości memy utrwalają funkcjonujące w polskim społeczeństwie stereotypy o Rosji i Rosjanach, ujmują temat powierzchownie, uwypuklają antagonizmy i niekiedy fałszują rzeczywistość. Wyłaniający się z memów obraz Rosji i Rosjan świadczy o tym, że tak naprawdę Polacy nie znają swoich sąsiadów i ich kraju, powielają tylko powszechne sądy.

Na zakończenie, niezmiennie istotne wydaje się podkreślenie faktu, że niniejszy artykuł powstawał jeszcze przed agresją Rosji na Ukrainę, czyli przed 24 lutego 2022 roku. Od momentu wybuchu wojny postrzeganie Rosji i Rosjan w Polsce uległo diametralnej zmianie. Zmiana ta bardzo wyraźnie odzwierciedla się w powstających od tego czasu memach. Rosjanie, zwłaszcza rosyjscy żołnierze, przedstawiani są jako zbrodniarze i przestępcy, a Władimir Putin ukazywany jest jako dyktator lub porównywany z faszystowskimi zbrodniarzami wojennymi.

Nader często powstają memy, w których zdjęcie W. Putina zestawiane jest z wizerunkiem A. Hitlera, np.:

Źródło: demotywatory.pl

Źródło: kwejk.pl

W pierwszym memie stara fotografia została zmodyfikowana. Głowy sfotografowanych osób są zamienione na głowy A. Hitlera, J. Stalina i W. Putina. Twórca mema sugeruje, że rodzicami Putina byli właśnie Hitler i Stalin. Na drugim memie zestawione zostały dwa zdjęcia – Putina i Hitlera, a autor zwraca uwagę, że obu wybrali zwykli ludzie i tym samym są oni współodpowiedzialni za zbrodnie popełniane przez obu dyktatorów.

W memach powstających po wybuchu wojny bardzo często ośmieszana jest również armia rosyjska i jej nieporadność. Twórcy memów wyśmiewają braki w wyposażeniu wojska, przestarzałość sprzętu, złą organizację. Internauci, szydząc z rosyjskiego wojska, starają się złagodzić poczucie zagrożenia ze strony Rosji oraz zniwelować związany z tym strach i stres.

Źródło: demotywatory.pl

Źródło: demotywatory.pl

We wszystkich trzech powyższych memach internauci wyśmiewają przestarzały sprzęt oraz wyposażenie rosyjskiej armii.

Oprócz memów *stricte* dotyczących wojny i działań Putina, powstają również memy odnoszące się do obecnej sytuacji rosyjskiej gospodarki oraz sankcji nałożonych na Rosję przez kraje UE i Stany Zjednoczone. W wielu memach podkreślana jest nieskuteczność nakładanych sankcji i lekceważący stosunek Putina do działań państw Zachodu.

Źródło: demotywatory.pl

Pierwszy z przedstawionych memów dotyczy spadku notowań na rosyjskiej giełdzie po agresji na Ukrainę. Autor mema sugeruje, że sposobem na bessę jest po prostu nieotwieranie giełdy. W drugim memie mowa jest o niezwyklej drożyznie masła w Rosji, trzeci zaś z memów dotyczy nieskuteczności sankcji nakładanych na Rosję i przedstawia żartującego z nich Putina.

Interesujące i zastanawiające jest, że po wybuchu wojny w zasadzie nie powstają w Polsce memy dotyczące zwykłych Rosjan – cywilów, mimo że większość obywateli Rosji aprobuje i popiera politykę Putina oraz jego agresję na Ukrainę, co teoretycznie powinno wywoływać krytykę wyrażaną za pomocą memów.

W niniejszych rozważaniach zmiany w postrzeganiu Rosji i Rosjan przez polskich internautów zostały tylko zasygnalizowane. Wymagają one dalszych, pogłębionych badań. Dlatego też wkrótce ukaże się kontynuacja powyższego artykułu, w której przedstawione zostaną zmiany, jakie zaszły w postrzeganiu i ocenianiu Rosji i Rosjan przez Polaków oraz omówiony będzie nowy, bardzo odmienny wizerunek Rosji i Rosjan w polskich memach powstających od momentu wybuchu wojny w Ukrainie.

Bibliografia

- Dawkins R., *Samolubny gen*, Warszawa 1996.
- Gumkowska A., *Mem – nowa forma gatunkowo-komunikacyjna w sieci*, „Teksty Drugie” 2015, nr 3, s. 213-235, <https://rcin.org.pl/dlibra> [dostęp: 20.08.2019, 23.08.2019].
- Juza M., *Memy internetowe – tworzenie, rozpowszechnianie, znaczenie społeczne*, „Studia Mediodoznawcze” 2013, nr 4 (55), s. 49-60.
- Kamińska M., *Nieczne memy. Dwanaście wykładów o kulturze Internetu*, Galeria Miejska Arsenał, Poznań 2011.
- Kołowiecki W., *Memy internetowe jako nowy język Internetu*, „Kultura i Historia” 2012, nr 21, <http://www.kulturaihistoria.umcs.lublin.pl/archives/3637> [dostęp: 01.09.2019].
- Kowalewska M., *O rozumieniu i o braku zrozumienia dla memów*, [w:] *E-gatunki. Dziennikarz w nowej przestrzeni komunikowania*, red. W. Godzic, Z. Bauer, Warszawa 2015, s. 181-200.
- Niekrewicz A.A., *Od schematyzmu do kreatywności. Język memów internetowych*, Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jakuba z Paradyża, Gorzów Wielkopolski 2015.
- Sieńko M., *Demotywatory. Graficzne makra w komunikacji i kulturze*, [w:] *Komunikowanie (się) w mediach elektronicznych. Język, edukacja, semiotyka*, red. G. Filiciak, M. Ptaszek, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009, s. 127-145.
- Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/slowniki/mem.html> [dostęp: 20.08.2019].
- Walkiewicz A., *Czym są memy internetowe? Rozważania z perspektywy memetycznej*, „Teksty z Ulicy” 2012, nr 14, http://www.memetyka.us.edu.pl/dokumenty/pliki/zm14_2012_Walkiewicz.pdf [dostęp: 13.09.2019].
- Zaremba M., *Memy internetowe (2010-2011)*, „Media i Społeczeństwo” 2012, nr 2, s. 60-73.

The image of Russia and Russians in polish internet memes

Summary: The aim of the research presented in the article has been to analyse selected Polish Internet memes concerning Russia and Russians, as well as to present the image of Russia and Russians emerging from the analysed memes.

The research material has been obtained from Internet websites: demotywatory.pl, memy.pl, and besty.pl. It has been divided into thematic groups and subjected to the analysis.

The findings of the research are not surprising. Internet memes sustain the stereotypes functioning in Polish society regarding Russia and Russians, superficially address the topic, high-

light antagonisms and occasionally distort reality. The image of Russia and Russians emerging from the memes shows that in fact Polish people know neither their neighbours nor their neighbours' country, and they merely reproduce common opinions.

Keywords: Internet language, memes, ethnolinguistic, image of Russia, media

DOI: <https://doi.org/10.34864/heteroglossia.issn.2084-1302.nr12.art7>